Kraków, 10.07.2021 r.

dr hab. Andrzej S. Feret, prof. UJ
Zakład Dydaktyki i Historii Języka Niemieckiego

Recenzja
rozprawy doktorskiej mgra Macieja Choromańskiego
pt. *Substantivische Mehrfachkomposita im Gegenwartsdeutschen am Beispiel der Medizinsprache*

Pan mgr Maciej Choromański ukończył studia pierwszego stopnia w Katedrze Filologii Germańskiej Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie w 2015 r., uzyskując tytuł zawodowy licencjata. Studia magisterskie ukończył w tejże Katedrze w roku 2017. Rok później rozpoczął studia III stopnia. Dotychczas wziął czynny udział w dwóch konferencjach naukowych i może pochwalić się w sumie pięcioma publikacjami naukowymi. Prowadził zajęcia z historii języka niemieckiego i praktycznej nauki języka niemieckiego oraz ćwiczenia tłumaczeniowe.

Przedłożona do recenzji rozprawa doktorska mgra Macieja Choromańskiego podejmuje temat z zakresu rzeczowników złożonych we współczesnym niemieckim języku medycznym i tym samym wpisuje się w szersze badania nad słowotwórstwem technolektalnym. Cieszyć się więc należy, że pod kierunkiem pani dr hab. Anny Dargiewicz, prof. UWM powstała rozprawa doktorska podejmująca temat inspirujący do dalszych analiz.
Mgr Choromański zajął się analizą formacji słowotwórczych także w jednej ze swoich publikacji cytowanych w rozprawie (Choromański 2020b). Autor samodzielnie opracował korpus, będący następnie postawą analizy. Leksykę zaczerpnięto z niemieckiego czasopisma pt. „MMW – Fortschritte der Medizin“, przeznaczonego dla osób zawodowo związanych z medycyną, jakościowej analizie poddając łącznie 1205 wielokrotnych złożeń nominalnych wyekscerpowanych z dwudziestu egzemplarzy ww. czasopisma, wydanych w roku 2018. Opracowany korpus przebadany został m.in. według takich kryteriów jak: morfologiczne, kwantytatywne, semantyczne, ortograficzne oraz ksenolingwalne. Uwagę poświęcono także funkcjom analizowanych złożeń.

UNIWERSYTET JAGIELLOŃSKI W KRAKOWIE
Wydział Filologiczny
Instytut Filologii Germańskiej
al. Mickiewicza 9a
31-120 Kraków
tel. 12 663 43 07
12 663 43 05
www.ifg.filg.uj.edu.pl

Obszerną, liczącą 300 stron rozprawę rozpoczyna rozdział naświetlający złożoność słowotwórstwa w języku niemieckim. Definiując pojęcie synchronii i diachronii w kontekście badań nad językiem, dokonano eksplikacji pojęcia słowotwórstwa oraz – w przyjętej perspektywie, rozgraniczenia pomiędzy słowotwórstwem a pozostałym komponentem leksykalnym języka. Słowotwórstwo to w tym świetle „kreatywność oparta na regułach" (regelgebundene Kreativität – Erben 1976). Reguły te (Wortbildungsregeln) pozwalają w procesie słowotwórczym na łączenie jednostek wg wzorców (Wortbildungsmuster), tworząc określone typy słowotwórcze (Wortbildungstypen). Notabene, termin niemiecki „unikale Einheiten" w streszczeniu w języku polskim (str. 244) oddano poprzez nienajbardziej trafne sformułowanie „jednostki unikalne".

Więcej uwagi poświęcił Doktorant przedstawieniu procesu kompozycji. W zarysie definicyjnym uwzględniono istotną, klasyczną i nowszą, literaturę przedmiotu. Nie pominięto charakterystycznych właściwości kompozycji nominalnych, omawiając relacje pomiędzy składnikami oraz typologię złożeń (rozdział drugi).

W trzecim rozdziale przedstawiono lingwistyczną charakterystykę technolektu, komentując na wstępie sytuację definicyjną w literaturze przedmiotu. Dominują tutaj pozycje należące raczej do klasyki przedmiotu, nowsze pozycje wydają się być rzadziej wspominane. Uwzględniając perspektywę historyczną badań nad językami specjalistycznymi, Autor nie traci z pola widzenia technolektalnej specyfiki leksykalnej, jej złożoności i kompleksowości ani też technolektalnej kompetencji komunikacyjnej, co zostało przedstawione w sposób przejrzysty i potwierdza wiedzę Autora z tego zakresu.

Czwarty rozdział poświęcono językowi medycyny jako jednemu z wariantów języka specjalistycznego oraz przedmiotowi rozprawy, stąd też uzasadniona jest w jego wstępie obecność rozważań, jak medycyna jest definiowana, a także zarys jej historii do czasów starożytnych do współczesnych Autorowi. Z punktu widzenia konsekwencji badawczej, podkreślić należy klasyfikację języka medycznego w oparciu o poruszony w rozdziale trzecim podział języków specjalistycznych. Na podkreślenie zasługuje także zasygnalizowanie krytyki języka medycznego – o rozwoju kompetencji komunikacyjnej w technolekcie medycznym nie decyduje jedynie kontekst socjolingwistyczny z uwzględnieniem akceptowalności tekstowej, równie ważna wydaje się odpowiedź na pytanie o implikacje, presupozycje i wartościowania w dyskursie środowiskowym. W tym miejscu uwagi mgr Macieja Choromańskiego mogłyby być uznane za próbę odniesienia do analizy dyskursu specjalistycznego. Zdziwienie może budzić natomiast mniejsza, niż można by oczekiwać, obecność w podrozdziale 4.5 refleksji nad niezaprzeczalnie bogatym dorobkiem germanistyki polskiej w zakresie badań nad

gatunkami tekstów fachowych (także z dziedziny medycyny).

Rozdział czwarty rozprawy, poprzedzający bezpośrednio analizę niemieckich compositów w wybranych egzemplarzach czasopisma „MMW – Fortschritte der Medizin“, kładzie nacisk na przekazywaniu znaczenia leksykalnego w technolekcie medycznym. Decyzja ta wydaje się być słuszna, należy jednak zaznaczyć, że rozważania zawarte w tym rozdziale częściowo zostały opublikowane uprzednio we wspomnianej powyżej publikacji Autora.

Rozdział czwarty kończy teoretyczną część rozprawy (strony 6-84). Zaznaczyć należy, że rozważania zawarte w tej części bezpośrednio nawiązują do samej analizy, uwypuklając jej konstruktywnie językoznawczy aspekt. Doktorant wykazał się tu znajomością stanu badań, wypunktował zależności badawcze, także rozbieżności interpretacyjne płynące ze specyfiki tej warstwy języka. Znajomość literatury przedmiotu, jej ocena i klasyfikacja stwarzają wrażenie ugruntowanej wiedzy kierunkowej i przemyślanego warsztatu badawczego Autora.

W rozdziale piątym zawarta jest analiza 1205 wielokrotnie złożonych rzeczowników języka niemieckiego w wybranych dwudziestu egzemplarzach czasopisma „MMW – Fortschritte der Medizin“ z 2018 r. Jako punkt odniesienia Doktorant przyjął następujące kryteria: morfologiczne, kwantytatywne (zwane przez Autora przestrzennym – „räumlich“), semantyczne, ortograficzne oraz ksenolingwalne. Uwagę poświęcił ponadto funkcjom wyekscerpowanych jednostek leksykalnych. Celem przyświecającym analizie jest zbadanie, jakie części mowy mogą być reprezentować określnik złożenia nominalnego w języku niemieckim, następnie określenie stopnia złożoności znaczenia danego compositum i jego przynależności do pola semantycznego związanego z medycyną, ustalenie sposobu zapisu oraz określenie stopnia systemowości w języku niemieckim.

Uzupełnieniem rozdziału piątego jest zamieszczona w załączniku (Anhang: Register der substantivischen Korpusmehrfachkomposita) lista słownictwa poddanego analizie. Uderzająca jest ilość tychże przykładów, co świadczy z o rzetelności badacza. Należy podkreślić, że analiza przeprowadzona została poprawnie, co potwierdza opanowanie przez pana Macieja Choromańskiego warsztatu badawczego z zakresu synchronicznych badań leksykalnych.

Podrozdziały 5.3.1 – 5.3.5 dopełniają analizy – poświęcone zostały omówieniu wyników badania, z podaniem bezpośrednio związanych z nim tez badawczych. Autor wykazuje się konsekwencją, wnikliwie omawiając zakres, w jakim można przyjąć sprawdzenie się wyjściowych założeń, prezentuje szereg interesujących spostrzeżeń oraz formułuje poprawnie jednostkowe wnioski końcowe, mniej sprawnie radzi sobie jednak z uogólnieniami.

W tym kontekście należy odnotować, że część wniosków pana mgr Macieja Choromańskiego,

koresponduje w pewnym stopniu z wynikami badań M. Cieszkowskiego (1994) oraz J. Golonki (2011), dotyczącymi typów strukturalnych rzeczowników złożonych.

Otrzymaliśmy obszerną analizę, przeprowadzoną od strony metodologicznej bez zastrzeżeń. Pewien niedosyt budzi brak skonfrontowania własnych spostrzeżeń i wniosków z innymi badaniami z tegoż zakresu. Ponadto nasuwają się pytania, na które lektura rozprawy nie daje wystarczającej odpowiedzi:

1. Czy zastosowane w rozprawie procedury pozwalają określić rzeczywisty obraz funkcjonowania rzeczowników (wielokrotnie) złożonych w niemieckim technolekcie medycznym?
2. Jaka jest siła weryfikacyjna zastosowanych procedur?
3. Czy ustalenia przedstawione w ewaluacji i podsumowaniu wyników analizy mają charakter systemowy, czy raczej wynikają z konkretnej sytuacji komunikacyjnej, a więc motywowane są na zupełnie innej płaszczyźnie?

Ani w krótkim zakończeniu w języku pracy, ani w streszczeniach w języku polskim i angielskim nie znajdujemy odpowiedzi na powyższe pytania.

W rozdziale zatytułowanym Korpusquellen zostały przedstawione dane bibliograficzne czasopisma, z którego pobrano materiał wykorzystany w analizie. Zastanawia zamieszczenie tytyłu, wydawcy i miejsca wydania każdorazowo przy kolejnym numerze.

Rozprawę zakończono wykazem bibliografii (strony 250-279). Jest on ważnym ogniwem rozprawy i pozwala na wiele spostrzeżeń i wniosków w odniesieniu do wykorzystanej literatury przedmiotu. Z satysfakcją odnotowuję brak występowania pozycji, które nie pojawiają się w tekście rozprawy ani w przypisach dolnych, oraz pełną korespondencję zapisu poszczególnych nazwisk autorów pozycji zamieszczonych w bibliografii z cytowanymi w pracy. Zauważam jednak niekonsekwencję zapisu danych czasopism naukowych – w poszczególnych przypadkach pojawiają się informacje o wydawcy i miejscu wydania, w innych natomiast jedynie numer i tytuł czasopisma. Korzystano z pozycji napisanych w języku pracy.

Od strony edytorskiej praca została przygotowana starannie, omówienia i cytaty zostały właściwie oznaczone, konsekwentnie stosując jednolitą konwencję odsyłaczy w tekście. Nie zauważono poważnych usterek stylistycznych.

Kończąc stwierdzam, że rozprawa doktorska pana Macieja Choromańskiego jest niewątpliwie przyczynkiem do badań nad problematyką leksyki w języku specjalistycznym, a zgromadzony korpus może posłużyć jako materiał porównawczy w szerszych badaniach

językoznawczych. Uwagi krytyczne zawarte w niniejszej recenzji nie ujmują w sposób znaczący wartości merytorycznej rozprawy. Szukając powodów tychże uwag, nasuwa się przypuszczenie, że są one wynikiem obszernego zakresu pracy. Jednakże, koncentracja na zdeklarowanych w tytule pracy wielokokrotnie złożonych rzeczownikach funkcjonujących w współczesnym niemieckim języku medycznym pozwoliła na przygotowanie pracy o walorach stricte dokumentacyjnych i systematyzujacych wiedzę z wybranego zakresu, a wnioski jednostkowe mgra Choromańskiego są poprawne i konsekwentne. Pozytywnie należy ocenić podjęcie złożonego zagadnienia.

Rozprawa doktorska mgr. Macieja Choromańskiego spełnia warunki określone w art. 13. ustawy z 14.03.2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz z stopniach i tytule w zakresie sztuki. Niniejszym wnoszę o dopuszczenie jej do dalszych etapów przewodu doktorskiego.